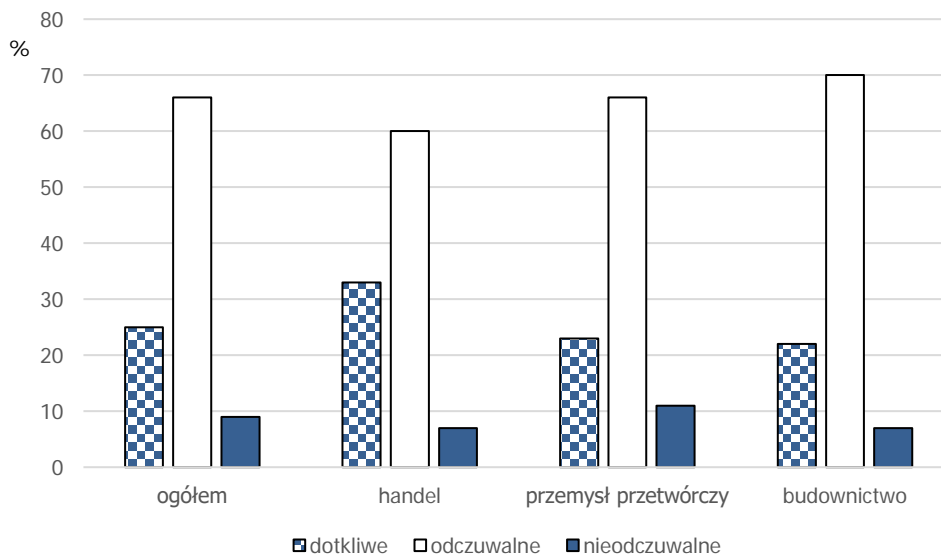

II. KONIUNKTURA W GOSPODARCE POLSKIEJ – BAROMETR KONIUNKTURY

Wartość barometru koniunktury (BARIRG) dla drugiego kwartału 2020 r. wynosi -35,85 pkt. W porównaniu z poprzednim kwartałem wartość barometru zmalała o 26,95 pkt. Względem analogicznego okresu poprzedniego roku również spadła. Spadek jest jednak większy i wynosi 35,4 pkt. Zamiast typowego dla tej pory roku ożywienia sezonowego nastąpiło tąpnięcie na nienotowaną dotychczas skalę.

Na wynikach drugiego kwartału silnie zaważyła sytuacja epidemiczna i będące jej skutkiem decyzje rządu „zamrażające” w połowie marca wiele obszarów działalności gospodarczej. Ankiety badania koniunktury przeprowadzone zostały głównie w drugiej połowie kwietnia 2020 r., kiedy znaczna część gospodarki pozostawała „zamrożona”, a wśród producentów i konsumentów dominowała niepewność co do rozwoju epidemii. Wyjątkowość sytuacji sprawia, że doszukiwanie się w tej edycji badań typowych lub nietypowych wyników dla gospodarki i dla poszczególnych branż jest pozbawione sensu. Gospodarkę dotknął wstrząs, którego siłę ilustrują rysunki 1-5. Zaledwie 9% ankietowanych przedsiębiorstw przemysłowych, budowlanych i handlowych, ankietowanych w kwietniu, nie odczuło negatywnych skutków restrykcji, a co czwarte uznało je za dotkliwe (Rys. 1). Najbardziej ucierpiały przedsiębiorstwa handlowe. Tylko 7% z nich nie odnotowało negatywnych skutków wprowadzonych przez rząd ograniczeń, a dla jednej trzeciej są one dotkliwe. W mniejszym stopniu kryzys dotknął zakłady budowlane – 22% z nich uznało skutki obostrzeń za dotkliwe – i przedsiębiorstwa przemysłu przetwórczego, spośród których 11% nie odczuło negatywnych konsekwencji przeciwdziałania epidemii.

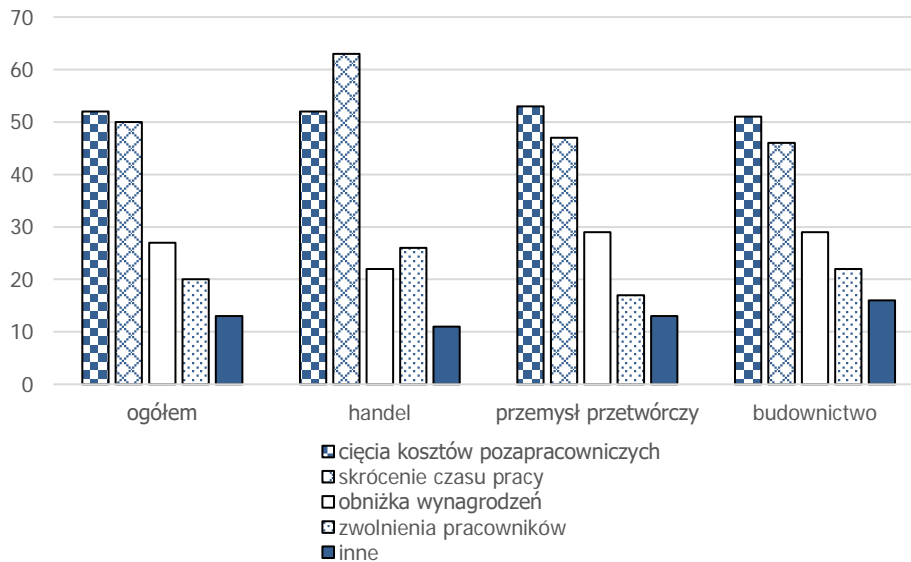

Rys. 1. Negatywne skutki pandemii.

Źródło: opracowanie na podstawie danych IRG SGH.

Kryzys objawił się spadkiem wartości podstawowych mierników aktywności gospodarczej: produkcji i wykorzystania mocy produkcyjnych, sprzedaży, zamówień, inwestycji, cen oraz – w nieco mniejszym stopniu – zatrudnienia. Spadek wielkości sprzedaży i cen silnie odbił się na sytuacji finansowej przedsiębiorstw. Wartości wskaźników koniunktury, w sposób syntetyczny przedstawiających sytuację w badanych działach gospodarki, osiągnęły historyczne minima. Równie złej sytuacji w przemyśle przetwórczym, budownictwie i handlu nie zanotowano podczas żadnego z kryzysów, które wystąpiły w ciągu ostatnich ponad 20 lat. W reakcji na utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej i wynikający z nich spadek przychodów firmy przede wszystkim cięły koszty

pozapracownicze (52% ankietowanych) i skracali czas pracy (50%) (Rys. 2). W 27% ankietowanych przedsiębiorstwach obniżono lub planowano obniżyć wynagrodzenia pracowników, a co piąte zwalniało pracowników. Skrócenie czasu pracy, obniżenie kosztów pozapracowniczych i zmniejszenie zatrudnienia to działania podejmowane w pierwszej kolejności przez przedsiębiorstwa handlowe (odpowiednio: 63%, 52% i 29% z nich). Zakłady budowlane i przemysłowe przede wszystkim starały się zmniejszyć koszty pozapracownicze (odpowiednio: 51% i 53%), w dalszej kolejności dokonując zmian w zatrudnieniu przez skrócenie czasu pracy (46% i 47%), obniżenie wynagrodzeń (po 29%) i zwolnienia pracowników (22% i 17%).

Rys. 2. Działania kryzysowe podejmowane w przedsiębiorstwach.

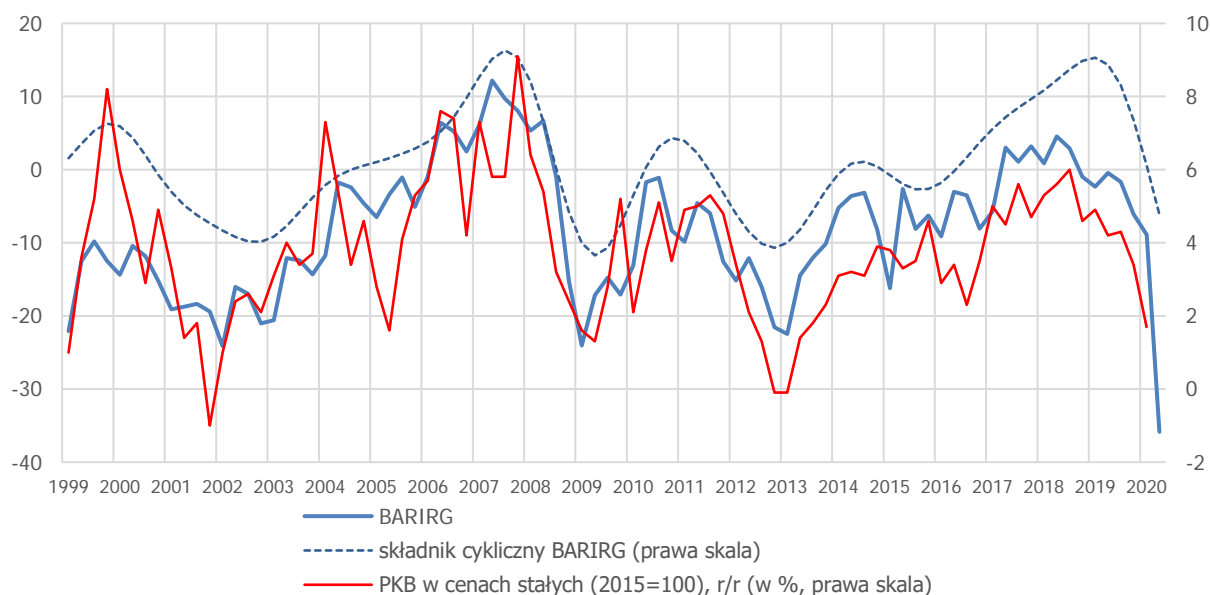
Źródło: opracowanie na podstawie danych IRG SGH.

Odnotowana wartość BARIRG jest nie tylko najniższą wartością dla II kwartału roku, ale najniższą w historii badań IRG SGH od początku 1999 r. Jest to minimum absolutne, o ponad 10 pkt mniejsze od drugiego najniższego poziomu z końca 2001 r. Długookresowa średnia zmalała o 0,2 pkt i wynosi -7,85 pkt.

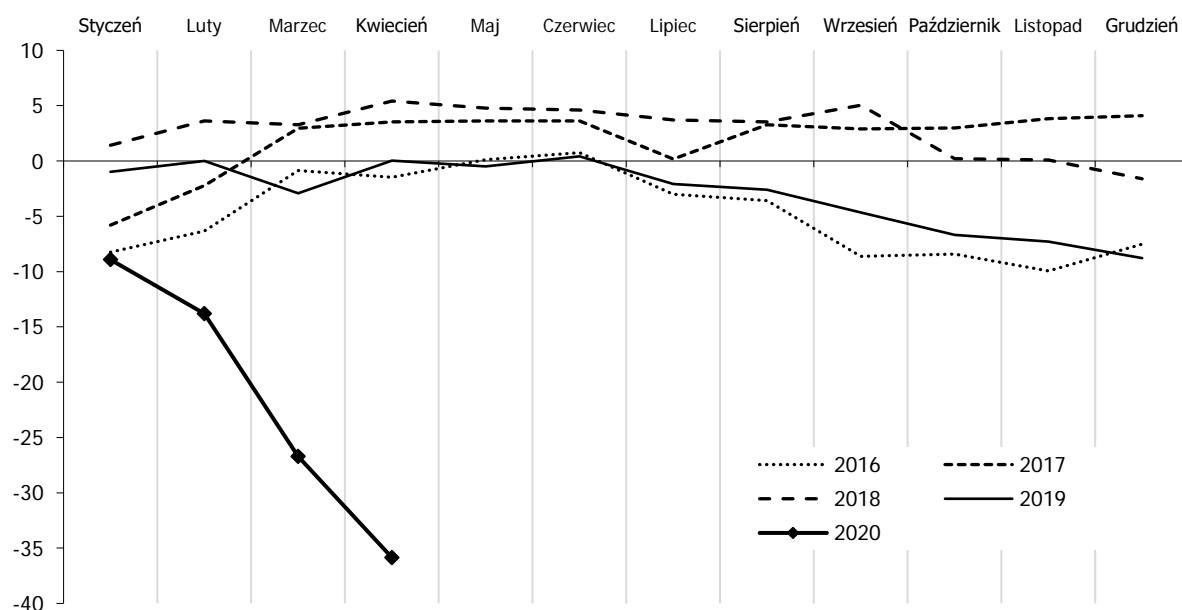
Wszystkie wskaźniki cząstkowe, wchodzące w skład BARIRG, przyjęły wartości ujemne. Cztery spośród wskaźników koniunktury: w przemyśle przetwórczym¹, budownictwie, handlu i sektorze bankowym osiągnęły najniższe wartości dla II kwartału roku, a dwa z nich, dla przemysłu i handlu, najniższe wartości w historii badań. Z kolei wskaźnik kondycji gospodarstw domowych osiągnął wartość zaledwie o 7,6 pkt większą od minimum absolutnego (-50,2 pkt). Do tak niskiej jego wartości przyczyniły się wszystkie cztery jego składowe, a zwłaszcza progностyczne oceny sytuacji finansowej gospodarstw oraz rynku pracy. Łącznie wskaźniki koniunktury w przemyśle przetwórczym i kondycji gospodarstw domowych wniosły do wartości barometru aż -22,25 pkt. Na pozostałe -13,6 pkt wartości BARIRG złożyły się wskaźniki koniunktury w: budownictwie (-36,3 pkt), handlu (-28,5 pkt), sektorze bankowym² (-25,6 pkt) oraz rolnictwie (-18,4 pkt).

¹ W celu obliczenia wartości BARIRG6 za II kwartał uwzględniono wartość wskaźnika koniunktury w przemyśle przetwórczym z kwietnia, tj. -38,8 pkt. W maju wzrosła ona o 8,9 pkt, a w czerwcu o kolejne 10,6 pkt.

² Na potrzeby opracowania barometru IRG SGH wskaźnik koniunktury bankowej liczony jest jako średnia ważona wskaźnika IRGBAN i wskaźnika prognozowanej koniunktury w bankowości, o których mowa w rozdziale VII, z wagami równymi, odpowiednio: $\frac{2}{3}$ i $\frac{1}{3}$. Wynika to stąd, iż – jak wspomniano we wstępie – badanie koniunktury bankowej jest opóźnione o kwartał. W konsekwencji wartość wskaźnika koniunktury w bankowości, przyjęta na potrzeby obliczenia wartości barometru, wynosi -25,6 pkt, podczas gdy wartość wskaźnika IRGBAN jest

Rysunek 3. Barometr IRG SGH i PKB w Polsce w latach 1999-2020.
Źródło: opracowanie na podstawie danych IRG SGH i Eurostat.

Rysunek 4. Barometr IRG SGH w latach 2016-2020.
Źródło: opracowanie na podstawie danych IRG SGH.

W porównaniu z poprzednim kwartałem wartość barometru zmalała o 26,9 pkt. Jest to najmniejszy kwartalny przyrost wartości BARIRG, przekraczający dotychczasowy rekordowy spadek o ponad 12 pkt. Przyczyniła się do niego dekonjunktura we wszystkich działach gospodarki, objętych badaniami IRG SGH. Wszystkie wskaźniki koniunktury przyjęły wartości mniejsze niż w pierwszym kwartale. W trzech przypadkach: dla przemysłu przetwórczego, handlu i gospodarstw domowych odnotowane kwartalne spadki wartości wskaźników są rekordowo wysokie. Niemal 60% kwartalnego spadku wartości barometru jest skutkiem pogorszenia się wyników w przemyśle przetwórczym i w gospodarstwach domowych. Ośmioletnia (od 2012 r.) tendencja wzrostowa wskaźnika kondycji

równa -21,3 pkt (zob. rozdział VII).

gospodarstw domowych została drastycznie zatrzymana ostrym spadkiem ocen do poziomu notowanego latach 2012 i 2001. W przemyśle natomiast – jak już wspomniano – tak niskiej oceny koniunktury i tak dużego jej pogorszenia się w skali kwartału nie notowano jeszcze w historii badań IRG SGH. Udział handlu w kwartalnym spadku wartości BARIRG wyniósł 13,4%, budownictwa 11,8%, a sektora bankowego 9,8%. Najmniej dotkliwy okazał się spadek w rolnictwie, który wniósł 5,4%.

W porównaniu z drugim kwartałem ubiegłego roku wartość barometru zmalała o 35,4 pkt. Wpływ na to miały spadki wartości wszystkich wskaźników cząstkowych, choć w różnym stopniu. Udziały wskaźników kondycji gospodarstw domowych i koniunktury w przemyśle przetwórczym w spadku wartości barometru są zbliżone i wynoszą odpowiednio: 28,7% i 27,6%. Nieco mniejszy jest udział wskaźnika koniunktury w budownictwie, 20,7%. Wskaźnik koniunktury w handlu wniósł 10,6%, natomiast wskaźniki koniunktury w sektorze bankowym i rolnictwie odpowiednio: 7,2% i 5,2%. Podobnie jak w przypadku zmian kwartalnych, odnotowane spadki roczne są rekordowo duże. Jedynie w rolnictwie i sektorze bankowym zanotowano wcześniej większe spadki w skali roku.

Pogorszenie się koniunktury w II kwartale 2020 r. w gospodarce polskiej jest zdominowane przez wyniki w przemyśle przetwórczym, budownictwie oraz w sektorze konsumenckim. W barometrze ujęte są – poprzez wskaźniki cząstkowe – wybrane informacje o zmianach aktywności gospodarczej po stronie producentów lub usługodawców (jak np. wielkość produkcji, zamówień, zatrudnienia, czy wyniki finansowe) oraz o zmianach nastrojów konsumenckich reprezentowanych m.in. przez ocenę własnej sytuacji finansowej, ocenę stanu gospodarki czy perspektyw na rynku pracy. W bieżącym kwartale drastycznemu spadkowi wartości BARIRG, który odzwierciedla zmiany ww. wielkości, towarzyszą pesymistyczne oceny niemal wszystkich przejawów ekonomicznej aktywności ludności (objętych badaniami) w najbliższej przyszłości. Szczegółowe informacje zostały przedstawione w kolejnych rozdziałach niniejszego opracowania. Trzeci kwartał roku na ogół nie przynosi wzrostu aktywności gospodarczej, aczkolwiek w tym roku – wobec tak rozległego kryzysu, który wystąpił z ogromną siłą na przełomie kwartałów I i II, w niektórych dziedzinach (np. turystyka, kultura, gastronomia) wręcz zawieszenia działalności – można spodziewać się pewnej poprawy, na co wskazują majowe i czerwcowe wyniki badania koniunktury przemysłowej. Zadziała więc tzw. efekt bazy. Warunkiem koniecznym trwałej poprawy jest wygaśnięcie zagrożenia epidemicznego.